

УДК 636.4.082

**ТИПОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СВИНЕЙ РІЗНОГО ГЕНОТИПУ
ЗА КРАНІОЛОГІЧНИМИ ПОКАЗНИКАМИ****В.О.ПОЛЯКОВА – к. с.-г.н.****М.Г.ПОЛЯКОВ – к. с.-г.н., доцент, Херсонський ДАУ**

Однією з найбільш поширених класифікацій тварин за доместикаційними і породними ознаками є краніологічна. У свинарстві вперше розпочата спроба вивчити особливості розвитку черепа свиней різних порід. Проте, приводилася в основному морфологічна характеристика свиней без оцінки ступеня їхньої подібності або розходження. Тим часом оцінка дискретності порід може явитися прийомом визначення їхньої сполучуваності і формування у наступній структурі кроса.

Виходячи з цих передумов нами проведено вивчення типологічних розходжень (генетичних дистанцій) в Україні слідуючих порід і типів свиней: УСБ – українська степова біла, ПМ – полтавська м'ясна, ЛБ – литовська беконна, ЕБ – естонська беконна, Л – ландрас. Мир -миргородська, Мб і Мм – молдавський м'ясо-відкормочний тип (батьківська і материнська лінія), УМ – українська м'ясна, ВЧ – велика чорна, ВБ – велика біла. Поряд з цим брали до уваги, що краніологічні параметри можуть бути критерієм скоростиглості формування тварин різних порід, так як доведено що співвідношення маси верхньої і нижньої щелепи зменшується до віку фізіологічної зрілості. Вихідні дані, включені в кластерний аналіз приведені в таблиці 1.

Серед порідних відмінностей варто зазначити на максимальні значення ширини чола і висоти черепа у свиней великої білої породи. Кореляційним аналізом установлені невисокі коефіцієнти кореляції між досліджуваними краніологічними параметрами (за винятком парної кореляції між висотою нижньої щелепи і висотою черепа $r = 0,78$). Тому вважаємо, що аналізовані ознаки функціонально між собою незалежні, що і є методичною передумовою проведення кластерного аналізу. Варто зазначити на позитивний взаємозв'язок ширини черепа і висоти черепа (відповідно $r = 0,55$).

Вивчення генетичних дистанцій між досліджуваними породами (таблиця 2) показало менші подібності за краніологічними параметрами свиней української степової білої породи і естонської беконної (евклідова відстань 0,54), а також близькі значення на рівні 2,06...2,92 з породами ландрас, миргородська, молдавський м'ясо-відкормочний тип, українська м'ясна і велика біла. Більш істотні ві-

дмінності отримані з породами литовська беконна і велика чорна. Свині литовської беконної породи істотно відрізняються від усіх порід, за винятком великої чорної. Тому ми вважаємо що виявлені генетичні дистанції зведені не тільки з загальним походженням порід від великої білої породи і ландрас, але і з рівнем їхньої скоростиглості. Цим можна пояснити подібність латвійської беконної і великої чорної породи по краніологічних особливостях як подібну вікову мінливість динаміки пропорцій черепа, що певним чином обумовлюють скоростиглість і відгодівельні якості тварин.

Таблиця 1 – Морфометричні параметри черепа свиней різних порід

№	Порода	Показники				
		Довжина черепа	Ширина черепа	Найбільша ширина черепа	Висота нижньої щелепи	Висота черепа
		$\bar{X} \pm S\bar{x}$	$\bar{X} \pm S\bar{x}$	$\bar{X} \pm S\bar{x}$	$\bar{X} \pm S\bar{x}$	$\bar{X} \pm S\bar{x}$
1	УСБ	242,0±1,9	41,7±1,7	140,7±1,3	102,2±1,2	180,6±1,5
2	ПМ	232,9±1,6	40,7±1,6	141,3±0,8	97,0±1,0	169,4±1,9
3	ЛБ	225,3±3,7	40,9±2,2	135,6±3,6	101,3±2,1	183,5±3,2
4	ЕБ	237,4±2,0	43,0±1,2	140,0±1,1	99,9±0,8	181,6±1,3
5	Л	237,1±1,5	39,3±1,0	137,3±4,9	102,0±1,6	181,3±1,9
6	Мир	240,5±2,1	45,7±1,2	142,6±1,1	102,6±2,2	185,5±3,3
7	МБ	240,0±0,8	41,8±2,1	134,0±0,9	98,5±1,9	176,5±4,1
8	Мм	237,6±1,6	40,0±1,1	139,8±1,2	94,5±2,7	178,7±2,1
9	УМ	234,3±2,0	41,4±1,5	136,7±1,2	100,0±1,3	179,7±1,6
10	ВЧ	236,2±1,4	40,0±0,9	138,1±1,2	93,6±1,6	172,4±1,9
11	ВБ	236,7±1,9	43,3±1,3	143,7±1,1	102,8±1,6	184,8±2,2

Свині української степової білої породи, створені на основі великої білої породи мають високий ступінь подібності з цією породою і в той же час істотно відрізняються від великої чорної породи, створеної на основі використання генофонду беркширів. У той же час свині породи полтавська м'ясна, українська м'ясна, молдавський м'ясний тип мають більше розходження з вихідною материнською породою (велика біла) і менше з великою чорною. Це можна пояснити їхніми подібними параметрами інтенсивності формування. Ми не знаходимо в цьому протиріччя, тому що м'ясні і сальні породи мають більш високу скоростиглість у порівнянні з універсальними породами, але в наступному різняться за рівнем і характером обмінних процесів які призводять до різного співвідношення м'яса і жиру в туші.

Таблиця 2 – Параметри генетичної відстані порід свиней

Порода	Генетичесні дистанції										
	УСБ	ПМ	ЛБ	ЕБ	Л	Мир	Мб	Мм	УМ	ВЧ	ВБ
УСБ	0,00	3,63	4,31	1,54	2,16	2,62	2,81	2,92	2,40	3,79	2,06
ПМ		0,00	4,17	3,23	3,52	5,12	3,47	2,46	2,90	1,89	4,19
ЛБ			0,00	3,43	2,98	5,09	3,91	4,03	2,31	4,35	4,09
ЕБ				0,00	2,42	2,28	2,56	2,53	1,69	3,37	1,75
Л					0,00	4,28	2,47	2,67	1,56	3,34	3,29
Мир						0,00	4,40	4,59	3,28	5,50	1,69
Мб							0,00	2,71	1,83	2,67	4,21
Мм								0,00	2,37	1,51	3,79
УМ									0,00	2,77	3,07
ВЧ										0,00	4,80
ВБ											0,00

Проте, такі генотипи як ландрас, миргородська порода, естонська беконна мають більш високу подібність з великою білою породою і істотно відрізняються від великої чорної. Якщо у відношенні породи ландрас і естонська беконна такі розходження з'ясовані роз'єднаністю їхнього генотипу в порівнянні з великою чорною породою, то для миргородської, що має з нею подібний тип продуктивності (сальний) необхідно провести додаткові дослідження, які дозволять виявити параметри продуктивності або інтенсивності формування обумовлені рівнем їхньої генетичної дистанції за краніологічними показниками.

З метою наочної ілюстрації виявлених розходжень по особливостях промірів черепів досліджуваних порід нами побудовані дендрограми і виявлені кластери, що об'єднують породи за вивченими показниками. Можна зазначити наявність двох великих кластерів, об'єднуючих з одного боку породи за напрямком продуктивності – ландрас, українська м'ясна або за рівнем скоростиглості – полтавська м'ясна, молдавська м'ясна, велика чорна. Зустрічаються і змішані кластери, до яких входять породи різного напрямку продуктивності – велика біла, миргородська. Тому на наш погляд, підтверджується, що краніологічні особливості черепів різних порід свиней відбивають їхній потенційний рівень швидкості формування в дорослу тварину, при якому встановлюється відношення маси черепа до маси тварини на рівні 9-11%, а пропорція маси верхньої щелепи до маси скелета зменшується до 64-68%. Тому доцільно при проведенні досліджень по вивченню типологічних і краніологічних особливостей порід свиней обмежуватися їхнім розподілом на три кластери, що також збігається і з трьома основними типами продуктивності свиней.